

Cancer i området kring huvud och hals – bred canceroperation

Det har diagnostiserats att du har cancer som kräver operativ vård. Operationens syfte är få bort cancer. Vid behov kan det göras en hudtransplantation från din egen hud för att fylla de områden varifrån cancer tagits bort. Om operationen och eftervården kan du diskutera med den opererande läkaren.

Syftet med dessa instruktioner är att ge information om hur du bör förbereda dig inför operationen samt om skötseln på de olika avdelningarna (avdelningen för öron-, och munsjukdomar, operationsavdelningen samt intensiv-avdelningen). I instruktionerna står det även om rehabiliteringen och vården hemma.

Förberedelserna inför operationen

Upprätthållandet av ett bra näringstillstånd och en allmän kondition

Ett bra näringstillstånd före operationen främjar en snabb återhämtning och minskar risken för komplikationer. För operationen bör du äta så att vikten inte sjunker fastän du har övervikt. Var noga med vikten och matlusten. Ät vid behov 5-6 små portioner längs med dagen. Välj sådant som smakar, och enligt möjlighet så protein- och energirik kost som möjligt. Lägg till fett och grädde till dina rätter, samt ät desserter och extra mellanmål. Apoteket har olika varianter av kosttillskott i form av drycker och puddingar. För hemkomsten är det värt att ha färdigt i frysen några soppor och puréer.

Att upprätthålla en god allmän kondition är viktigt. Passande form av motion är t.ex. promenader. Regelbunden motionering förbättrar blodcirkulationen.

Att sluta röka och dricka alkohol minskar risker

Att hålla sig från alkohol före operationen är bra eftersom alkohol ökar operationens bieffekter. De flesta förändringar som alkoholen för med sig korrigeras helt eller delvis om man avstår från alkohol 1-2 månader. Rökning påverkar andningen och luftrören. Redan om man slutar röka kvällen före operationen så förbättras kroppens förmåga att uppta syre. Rökning försämrar läkningen av sår och därför bör man sluta röka i god tid före operationen. Man kan stöda beslutet att sluta röka med hjälp av olika olika nikotinvänjningsprodukter och läkemedel som minskar suget och abstinensbesvären samt med individuell rådgivning.

Vården på avdelningen före operationen

I kallelse brevet du får står det att du skall komma till avdelningen för öron- och munsjukdomar dagen före operationen. Den opererande läkaren kommer och undersöker dig samt diskuterar

med dig om den kommande operationen. En specialiserande läkare gör även en allmän öron-, näs-, och hals status då du kommer in på avdelningen. Före operationen görs ännu nödvändiga röntgen-, och laboratorie undersökningar. Sjukskötaren intervjuar dig och går igenom förberedelserna för operationen. Narkosläkaren ger instruktioner om den regelbundna medicineringen samt om premedicineringen före operationen. Du bör fasta efter klockan 24. Kvällen före operationen rakas ännu håren kring operationsområdet av hygieniska skäl. På operationsmorgonen får du stödstrumpor på fötterna för att förhindra venös trombos.

På operationsavdelningen

Operationen görs alltid i narkos. Operationens medellängd är ungefär 10 timmar. Under narkosen följer man nog med patientens vitala funktioner så som pulsen, blodtrycket, syresättningen samt djupet av sömnen. I operationssalen lägger man en perifer ven kanyl samt en central ven kateter åt dig. Detta görs för att kunna ge läkemedel smidigt före, under och efter operationen. Förutom detta läggs det även en näsmatsond eller en PEG- slang. Vätskebalansen övervakas under och efter operationen och därför läggs det i operationssalen en urinkateter åt dig. På grund av svullnaden kring operationsområdet på halsen görs en stomiöppning i halsen för att underlätta andningen. I stomiöppningen läggs en plast kanyl, trakeakanyl för att hålla stomin uppe. Kring operationsområdet sätts 1-3 dräner för att med undertryck suga ut sårvätska från operationsområdet och därmed förebygga svullnad.

Efter operationen flyttas du till intensiv- avdelningen där du oftast stannar till följande morgon. Intensivvård betyder en ständig övervakning, upprätthållning och skötsel över patientens livsviktiga vitala funktioner så som andningen och blodcirkulationen. På intensiv-avdelningen blir patienten skött av läkare och sjukskötare som specialiserat sig på intensivvård.

Skötseln på avdelningen efter operationen

Efter operationen och intensiv-vården flyttas du till avdelningen för öron- och munsjukdomar för återhämtning. Du träffar den skötande läkaren dagligen. För din skötsel på avdelningen ansvarar avdelningens personal.

Att andas och tala genom den tillfälliga stomin

Trakeakanylen (andningskanylen) håller man tills svullnaden lagt sig kring operationsområdet och andningen lyckas normalt. Till en början används en trakeakanyl med en kuff. Kuffen är som en liten ballong runt trakeakanylen och gör så att det inte slipper slem ner till lungorna. Med denna kanyl kan du inte prata med utan kommunikationen förs ofta genom att skriva. 2-3 dagar efter operationen byts kanylen med kuff till en talkanyl. Personalen på avdelningen handleder dig hur du kan tala med kanylen. Vid användningen av trakeakanylen samlas det slem i luftrören. Du kan ha svårigheter med att hosta upp slemmet från luftrören och därmed kan läkaren eller sjukskötaren suga bort slemmet med en sug.

När andningen lyckas normalt tas trakeakanylen bort och stomin stängs med hjälp av tejp och växer snabbt fast. Vid behov kan läkaren stänga stomin i lokalbedövning med suturer.

Andningsövningar

Fysioterapeuten handleder olika djupandningsövningar samt hur du bör hosta. Fysioterapeuten styr djupandningen med hjälp av handen på mellangärdet. Ifall du har mycket slem kan man koppla andningsövningsapparater i trakeakanylen.

Smärtlindring

Smärtan efter operationen går att lindra väldigt effektivt. Smärtan sköts med inflammatoriska läkemedel samt med starka morfinliknande opiater. Dessa mediciner får du antingen via kanylen eller som tabletter.

PCA-smärtpump

Smärtlindringen kan även stärkas med en smärtpump som du kan reglera enligt din smärta. Användningen av denna handleds åt dig före eller efter operationen. PCA -smärtpumpen (Patient Controlled Analgesia) är en maskin där du med hjälp av att klämma på en knapp styr så att du får stark värkmedicin rakt i ådern. En PCA-smärtpump är ett säkert sätt att sköta smärtan. Som patient kan du inte överdosera medicin eftersom pumpen är programmerad så att dygnsdosen inte överskrids.

PEG-slang

En PEG-slang (=perkutan endoskoopisk gastrostomi) är en slang genom huden till magsäcken. PEG-slangmatning behövs av patienter som har svårigheter att äta och dricka via munnen, t.ex efter en operation eller strålbehandling som riktat sig kring munområdet. En PEG-slang kan sättas åt dig i samband med operationen. När ditt mående tillåter handleder sjukskötaren dig i användningen av PEG-slangen samt slangmatningen.

Näringstillförsel

Den första dagen efter operationen får du näringen direkt i ådern. Därefter börjar man sätta näringen via näsmagsonden eller via PEG-slangen direkt till magsäcken. Så småningom börjar du öva på att äta via munnen. Först får du tillstånd till att dricka vatten, dagen därefter får du äta flytande och olika puréer.

Handledning av sväljningen

Talterapeuten handleder dig vid behov att göra olika mun- och sväljövningar. Syftet med dessa är att få sväljningen att lyckas så bra som möjligt med hjälp av individuella svälj tekniker. Med övningarna strävar man att sväljningen är trygg och muskelrörligheten så bra som möjligt.

Sårvård och munvård

På områdena där det gjorts hudtransplantation (handen, foten) görs sårvård dagligen av sjuksköterskan. Munvården påbörjas på basen av läkarens direktiv. En god munhygien främjar läkningen av såren och det blir därmed lättare att handskas med maten i munnen och därefter

svälja den. En god munhygien minskar bakterierna i munnen och minskar därmed risken att bakterierna förs till luftstrupen vid eventuella svårigheter med sväljningen.

Rehabilitering

De första dagarna efter operationen kan vara mentalt tunga. Vid behov får du effektiva värk och sömnmediciner. Dag för dag blir måendet bättre. Såren läker, svullnaden minskar och andningen samt ätandet blir lättare. Vårdpersonalen uppmuntrar och vägleder dig så att du självständigt klarar av ätandet och munvården. Att upprätthålla rörelse är viktigt för blodcirkulationen och för en normal lungkapacitet. Genom att röra på sig upprätthålls även muskelkonditionen. Den skötande läkaren, fysioterapeuten samt vårdpersonalen handleder dig hur du skall röra dig. Den första dagen efter operationen hjälper personalen dig upp och sitta vid sängkanten och sedan med att gå. Först görs gå övningarna bara i rummet och efter ett par dagar om mående tillåter kan du gå till korridoren.

Hemförlovning

Vården efter operationen sker antingen hemma eller på alternativ vårdplats. Före hemförlovningen eller flytten till en annan vårdplats får du individuella instruktioner om sårvården, smärtlindringen, nutritionen, munvården samt om användningen av olika vårdmedel. Dessutom får du olika övningar för att förbättra munnens rörelse som du kan göra hemma. Vid hemförlovningen får du också information om sjukledigheten, kommande kontroller samt kontaktuppgifterna till ÅUCS öronpoliklinik.

Socialt skydd samt mentalt stöd

Insjukningen kan föra med sig stående förändringar i inkomsten, arbetsförmågan samt människorelationerna. Öronklinikens socialskötare handleder dig och dina anhöriga i socialt skydd, social service och till att klara av den vanliga vardagen.

Det kan höra svåra känslor och tankar till insjuknandet. Du kan ha andra tyngande saker i ditt liv förutom ditt insjuknande som gör att du inte orkar sköta om dig själv. Information om talhjälp får du från din vårdenhet.

Cancerföreningarna stöder och rådgör patienter och deras anhöriga. Cancerföreningarna ordnar olika anpassningskurser för patienter som insjuknat i cancer samt deras anhöriga.

Anhöriga och närstående

Anhöriga och närstående har en viktig uppgift i att hjälpa dig med vardagen. Behovet av hjälp ändras i de olika faserna av cancervården och tillfrisknandet. Det är även viktigt att prata och diskutera med anhöriga om saker som tynger. Vid behov har du möjlighet att få hjälp med vardagen från olika frivilliga organisationer.